

1. U V O D

Na koji način riješiti problem određivanja prava koje treba primjeniti na građanskopravne odnose sa elementom inostranosti, odnosno pravna pitanja koja iz njih nastaju, pitanje je koje stoji u osnovi nastanka međunarodnog privatnog prava kao posebne grane prava. Odgovor na ovo pitanje je tražen u primjeni domaćeg prava, nezavisno od postojanja međunarodnog obilježja, ali i u unifikaciji materijalnog prava.

Međutim, obe ove metode ne rješavaju sporno pitanje, a jedini metod koji pruža zadovoljavajuće rezultate je kolizionopravni metod, koji uspostavlja pravila, odnosno smjernice, kako postupati u prisustvu činjeničnog sklopa sa međunarodnim obilježjem. Pri tome se polazi od različitosti ovih odnosa pa se za svaku kategoriju odnosa nastoji naći adekvatno rješenje. Ovaj cilj se postiže svrstavanjem određenog činjeničnog ili pravnog odnosa pod okrilje jednog pravnog sistema, a za ovaj postupak je u međunarodnom privatnom pravu odomaćen naziv vezivanje ili lokalizacija.

Sama činjenica da, sem u slučaju “apsolutno međunarodnih slučajeva”, obično veze jednog slučaja sa svim relevantnim pravnim porecima nisu istog značaja i intenziteta, dovodi do pitanja utvrđivanja zemlje kojoj na osnovu okolnosti slučaja gravitira taj odnos.

U svakom slučaju, treba se opredjeliti za primjenu nekog prava, pa djeluje logično nastojanje da se utvrdi koja je to država koja u konkretnom slučaju ima najveći interes da baš njeno pravo reguliše sporni odnos. Karakteristika međunarodnog privatnog prava, kao

grane nacionalnog prava, upravo jeste raznovrsnost nacionalnih zakonodavstava po pitanju rješavanja sukoba zakona. Ostajući na terenu određivanja mjerodavnog prava, zakonodavac se na osnovu nacionalne kolizione norme opredjeljuje za određeni kriterijum koji će dovesti do primjene materijalnog prava određene zemlje, u situaciji kada prava više zemalja pretenduju da budu primijenjena.

Kao posebno pitanje javlja se način i motivisanost izbora određenog kriterijuma kao odlučujućeg, jer, izbor će u mnogome zavisiti od pravne tradicije jedne zemlje i to ne samo u pogledu opredjeljenja za određenu činjenicu kao odlučujuću, već i u opredjeljenju za metod regulisanja odnosa putem čvrstih ili fleksibilnih odlučujućih činjenica.

U uporednim zakonodavstvima, za određene privatnopravne odnose sa elementom inostranosti postoji uniformnost u pogledu opredjeljenja za određene odlučujuće činjenice, kao što je slučaj u pogledu pravnih odnosa čiji su predmet nekretnine, gdje se primjenjuje mjesto nalaženja stvari ili, za formu pravnog posla – mjesto preduzimanja radnje. Ipak su to samo rijetki slučajevi, a pravilo je da zakonodavci iz različitih pravnih sistema, u zavisnosti od svoje pravne i istorijske tradicije daju primat jednom ili drugom rešenju, jer treba imati na umu da su i kolizione norme, bez obzira na svoju specifičnu funkciju, pravna pravila nacionalnog prava pa, iako u manjoj mjeri u odnosu na ostale pravne norme, moraju sadržati pečat pravnog sistema čiji su dio.

U tom smislu, karakterističan primjer su statusni, porodični i nasljedni odnosi fizičkih lica, gdje još uvijek postoji jasna podjela između zemalja koje primat daju državljanstvu kao personalnoj vezi lica sa određenim suverenitetom, i zemalja koje se opredjeljuju za prebivalište, odnosno uobičajeno boravište, smatrajući teritorijalnu povezanost pojedinca sa suverenitetom adekvatnijom vezom. I dok je značaj državljanstva kao odlučujuće činjenice za statusne odnose u užem smislu još uvijek neupitan u najvećem broju država evropsko-kontinentalne pravne tradicije, domicil tradicionalno ima primat u zemljama precedentnog prava, a od evropskih, u švajcarskom pravu i u pravu nordijskih zemalja. Međutim,

uobičajeno boravište dobija na značaju i u ovim oblastima, kako u novijim nacionalnim kodifikacijama tako i u pravu Evropske unije.

U nastavku ću ukazati na osnovne karakteristike najznačajnijih odlučujućih činjenica kao i na vrste odnosa koji se javljaju u inostranom i domaćem međunarodnom privatnom pravu, na pravilo *lex loci delicti commissi* kao tačku vezivanja, na Hašku konvenciju o mjerodavnom pravu za drumske saobraćajne nezgode i na regulisanje vanugovornih odnosa u pravu Evropske unije.